

וַיֵּצֵא אֶת-בָּנָיו וְאֶת-בֵּיתוֹ אֲחֵרָיו וּשְׁמָרוֹ דֶּרֶךְ יְהוָה לַעֲשׂוֹת
צִדְקָה וּמִשְׁפָּט לְמַעַן הָבִיא יְהוָה עַל-אַבְרָהָם אֶת אֲשֶׁר-

כ דבר עליו:

קדושת האבות וקדושת הבנים

בגולה מצרים קשרה את הבנים אל האבות, והיה כי ישאלך בנך, והגאולה העתידה תקשר גם את האבות אל הבנים, והשיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם. ובגאולה זו נתגלה קדושת הבנים שבישראל, לא רק מצד קדושת האבות כי אם גם מצד קדושתם העצמית של הבנים. ואליהו הנביא הוא אשר ישיב לב אבות על בנים ולב בנים על אבותם, שיתחברו כל הקדושות הנעלמות של הבנים, שאצל האבות היו מפולשות וגלויות, וקדושת הבנים שעדיין לא נתגלתה תחזור להתגלות ביתר שאת באבות ובבנים יחדיו.

፲፱ ሺት ማህተም ማረጋገጥ

ואם-כן כמו שביקל מקצוע צריכים ללמד את המקצוע, ואחרת אין מצליחים, בן הדבר במקצוע של מלמודות, צריכים הרבה הרבה ללמד את המקצוע, ואחר-כך אולי יכולים להיות מלמד טוב; פי חנוך ילדים איננו כמו מקצוע אחר, מקצוע אחר, למשל: לטוש יהלמים, הוא מקצוע יקרתי, יהלום שנה הרבה כסף, או צורף זהב, עשית טעות, וגשלת עם יהלום, תחכת באמצע את היהלום, הוא כבר אינו שנה את ערכו, מקסימום הפסדת כמה אלפי דולרים, או צורף זהב, תחכת תתיכת זהב במקום הלא גבוה, אינך יכול להשתמש בזה, אלא אם בן פתיך את זה, הפסדת גם בן כמה מאות דולרים, בגירות — השלחן לא יצא כמו שצריך, אין לך קוצה, אתה צריך למכר ברבע מחיר, סנדלרות — עשית טעות, הנצל לא יצאה כמו שצריך, כמה הפסדת?!

אָבֿל בֿחֿנוּךְ — אַם עוֹשִׁים טַעוֹת בִּילֿד, נִשְׁאָר
עָלִיו בָּתֵּם לְכֵל הַחַיִּים! זִירֵ'ס חֶטֶךְ בִּילֿד, וַעַד-וַחַן

תוֹסֵפֶה. להכנסה בענין מחודש מתמיד יאמר בלהק חנוך. הנהך לנער. וכן ראוי
להאמר חנוך הבית. ולא חנוכה. אמנם ערך החנוך הוא. שהוא משמע על יתר
השנים חנוך הגדלות. שהרי אין ידע לנו עד כמה וגויע פעולתו של החנוך ומה
ידי משפט הנער ומעשהו. אלא שכל הרגל טוב מועל ופועל עליו להבשירו יותר
לדרכים טובים. תמצא שהחנוך הוא כח פועל על יתר הזמנים ולא מקבל מהם
פעולה. ואין פעולת התחלתו בעלת מציאות מלאה בעצמה. אלא שהיא מכינה את
התשפעה אל העתיד. על כן יאמר חנוך בלשון זכר פועל ומשפיע. אולי יאמר חנ

אברהם בן יצחק

א. החיוב וגדרו. הינוך הוא לשון התחלה, או לשון לימוד והרגל, ונאמר בהלכה על החיוב מרבנן להרגיל את הקטן במצוות שיתחייב בהן בגדלותו, כרי שיהא מחונך ורגיל למצוות, וכענין שנאמר: חנך לנער על פי דרכו גם כי יזקין לא יסור ממנה, שאף על פי שקטן אינו בר חיוב במצוות, יש לו לקיים אותן מדין חינוך, וכן באיסורים — שנאמרו בהם לימודים מיוחדים להזהיר הגדולים על הקטנים — יש שהחיוב להפרישם הוא מדין חינוך. ויש מן האחרונים שכתב שחיוב חינוך הוא מצות עשה מבריקבלה, מהכתוב חנך לנער וגו', ויש שכתב שמקורו בתורה מהכתוב באברהם: כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו ושמו דרך ה' וגו'.

וביחוד יש להקפיד על הכוונה והקצת בקלותם, לכלול היות
לכם הספקולום: תדעו כיצד תדעו תדעו. ויחזו. אם
התכנים נכונים, אם התכנים והתכנים יבדו, ויחזו. ויחזו.
ודבר נקלה ויחזו. שכל אלה כפינו יחזו. לעבור. ויחזו. ללך.
ואל תהיה בפינו שום ספק. ויחזו. כי עוד אין כפינו דעת
אין זה כלום. ויחזו. ויחזו. ויחזו. כי כפינו תדעו. ויחזו.
כפינו שמואל. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו.
כפינו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו.
כפינו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו.
כפינו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו.
כפינו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו. ויחזו.

78. 1000

"תוך לשע על פ דרס" ר' אליעזר ורבי יוחנן:
 ר' אליעזר אומר: אם חנכת בן עד שחזק נער בדין תורה, הוא מתגדל בזמן חורו,
 שטאמר: 'גם כי יזקן לא יסור ממנו'.
 ור' יוחנן אומר: כדא תורתא דלא יליף דדיא ומתקשיא עליו בסופא וכדא עוברתא
 דרבינא דאין לית את סוף יתה עד דדיא רטיב, ומקשיא ליה א את יכל לה?
 ותרנן: כמו חפרה חזאת שלא למדה לחרוש וקשה עליה בסופא, וכזומרת חנן חז שאם לא
 תספך אותה כל עוד שהיא לחה, כשתתקשה אין אותה יכול לה.

தாய், புகழ் உயர்வு

תגובה

כתיב (משל כדו) תתן לנער על פי דרכו גם כי יקצין לא יסור ממנו. וזו מצות האב על הבן לתתו בתורה ובמצוות, כי זה לא פיר' הבנים ללמוד על התורה ועל השבתה שאם יהיו, הם ושלום, גנים משותפים והתנדר טוב ממציאות נרע, והשם שצריך לתתם בתורה ובמצוות, כי צריך ללמוד והתקדם בדרך צדק וזכות טובות וישרות באופן שכל אישם ימציאם כי הם נרע פד' ה', והתקדם ויבדילם במדת התקשקות ושלם יהיו לרבים אתר מאכל טוב ויכלבושים טובים. ואף אם תנו ה' עשר, יבדיל את בניו להתמקם בסוב מעט כדי שלא יציר להם לעשות בצורה.

281.5

הנערים והי עשו איש ידע ציד איש שדה ועקב איש תם ישב אהלים:

9

ויגדלו וגו' בשום מקום לא נמנעו חכמינו מלגלות חולשות ושגיאות קטנות כגדולות, במעשי אבותינו הגדולים, ודוקא עלידי כך הגדילו תורה, והאדירו את לקחה לדורות (עי' לעיל יב, י). אף כאן, הערש אחת שלהם מרמות לנו, כי הליטוד העמוק שבין נכדי אברהם מקורו העיקרי היה - לא רק בתכונותיהם - אלא גם בחינוכם הלכוי (בראשית רבה סג, יד). כל עוד היו קטנים, לא שמו לב להבדלי נסיוניהם הנסתרות (עי' פסוק כד), תורה אחת וחינוך אחד העניקו לשניהם. ושכחו כולל גדול בחינוך: חנוך לנוער על פי דרכיו וגו' (משלי כב, ו). יש לכוון את החנוך בהתאם לזרכו המיוחדת לו בעמידה, ההולמת את התכונות והנסיות הרדומות בעמקי נפשו, וכך לחנוך אותו לקראת המסרה הסהורה, האנושית והיהודית כאחת. התפקיד היהודי הגדול אחד ויחיד בעיקרו, אך דרכי הגשמתו רבות ורבגוניות, כריבוי תכונות האדם, וכרבגוניות דרכי חייהם.

דוקא בשום כך - חנוך לנוער על פי דרכיו, חנכו למסרה הגדולה האחת על פי דרכו המיוחדת לו, בהתאם לעתיד הצפוי לו מנסיוניו. המושיב את יעקב ועשו על ספסל לימודים אחד, ובאותם הרגלי החיים מחנך אותם כאחד לחיי לימוד ומחשבה - מוכסח לו שאת האחד מהם הוא סקלקל. יעקב ישאב מפעיין החכמה בחפץ גורב והולך, ואילו עשו רק יצפה ליום, בו ישליך מאחורי גבו את הספרים הישנים, ויחד אתם תעודת חיים גדולה, שהכיר אותה רק באופן חד צדדי, ובדרך שמעצם טבעו הוא סולד בה. אילו העמידו יצחק ורביקה לחזור לנפש עשו, אילו הקרימו לשאול את עצמם, היאך יכולים גם האומץ, הכוח והגמישות הרדומים בנפש עשו - היאך יכולים כל אלה להסות שכב לעבודת ה', כי אז "הגיבור" שלעתיד לא היה הופך לגיבור צייר, אלא לגיבור לפני ה' - באמת. יעקב ועשו, על כל נסיוניהם השונות, היו נשארים אחים תאומים ברוחם ובדרך חייהם; עוד מראשית הייתה חרבו של עשו כורתת ברית עם רוחו של יעקב; ומי יודע איזה שינוי היה צפוי לקורות הימים על ידי כך. אך לא כן היה: "גידלו הנערים", רק משגלו הנערים והיו לבגרים, הופת עו הכל לראות, כי אלה אשר מרחם אחד יצאו, ויחד נתגדלו, נתחנכו ולמדו, היו כה שונים בסבעם ומנוגדים במעשיהם.

היה ה' יוצר האדם כח, ככ

תבה לעצמה היא תבת "חנוך", ונאמרה על הוצאת ההכשרה אשר באדם או בפלי מן הכח אל הפעל, אם לא נוציאה תשאר בהעלם וציריכים אנו להוציאה ולחנך את האיש הזה שיעשה לבצע מלאכה זו, והבית או הקלי לתשמישם, כל חדר לתשמישו אשר הוא מקשר, והקלי לתשמישו אשר הוא מקשר.

וכשנאמרה תבה זו על חנוך הבנים, אז הפנה היא לגדל ולפתח את טבעו והכשרתו של הילד שנקצצה בו במדה קטנה או בכח ובהעלם לכד, ולגלותה.

אבל שלמה המלך, לא את תכלית החנוך בלבד הודיענו, שחכליתו להביאו אל "גם פי זקין לא יסור מקוה", רק גם את האופן והאמצעי איך לבוא אליו, באר לנו במלים: "חנוך לנוער על-פי דרכו" - שנה הוא העקר. פי המצוה והמקור בלבד, אינו צריך לתן לב אל הכן והתלמיד, לדעת את טבעם ושקלם וכו', עליו רק לצוות עשה כך וכך ודי לו, גם אינו מרגיש חוב בעצמו לטפל בכל תלמיד ותלמיד בפני עצמו, יוכל הוא לצוות להרכה תלמידים בני גיל אחד צווי אחד: עשו כך וכך, כי לא בתלמיד ובכך, רק בו - במקוה לבד - הדבר תלוי, הוא יצוה וזהו הוא הכל. אבל המתחנך שרצה לגלות את נשמת התלמיד הטמנה והגנוזה בו, לגדלה ולהעריה שתבער באש של מעלה למרום וקדוש, וכלו אף כחי גופו בקדשה יתגדלו ולתורת ד' ישתוקקו, מקרח הוא להרפין את עצמו אל התלמיד המתחנך על ידו, ולחדר אל תוך קטנותו ומיכיותו, עד אשר יגיע אל ניצוץ נשמתו הגנוזה אף נעלמה, ולהוציאה ולהצמיחה ולגדלה.

ובין שכן, לא בכל הנערים שנה הוא החנוך, תלוי הוא בכל נער ונער כפי טבעו, דעתו, מדותיו וכו', ואותם על המתחנך להפיר. ולא די לו למתחנך אם רק את עצמו ודעתו לבד יפיר, כי גם במתחנך הדבר תלוי, לא בדעתו וכחי עצמו בלבד ישמש והפעל, יצוה ויורה, רק גם בדעת וכחי התלמיד יאחו, ישמש והפעל, ולא מה שיענה ויחנך לזה, יצוה ויחנך לתלמיד אחר השונה מקונו בטבע, רצון, מדות וכו'. וזה רמז לנו שלמה המלך: "חנוך לנוער על-פי דרכו" על פי דרכו של כל אחד ואחד.

חלום ילד (כא)

בקשת האני העצמי.

10

ואני בתוך הגולה, האני הפנימי העצמי, של היחיד ושל הציבור, אינו מתגלה בתוכיותו רק לפי ערך הקדושה והטהרה שלו, לפי ערך הגבורה העליונה, הספוגה מהאורה הטהורה של דיו מעלה, שהיא מתלהבת בקרבו. חסאנו עם אבותינו, חסא האדם הראשון, שנחנך לעצמיותו, שנה לדעתו של נחש, ואכז את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת אֵלֶּי, מפני שלא ידע נפשו, בפני שהאניות האמיתית נאכדה ממנו, בחסא ההשהחואה לארץ, חסא ישראל, זנה אחרי אלהי נכר, את אניות העצמית עזב, זנה ישראל סוב, חסא הארץ, הכחישה את עצמיותה, צמצמה את חילה, הלכה אחרי מגמות וחכליותה, לא נתנה את כל חילה הכפוס להיות סעם עץ כסעם סריו, נשאה עין מחוץ לה, לחשוב על דבר גורלות וקריירות, קסרגה חירה, אברה סיבוב פנימיותה, שחחת חלקה, חלמה על דבר הדרת מלכים ויצונו, וכה הולך העולם וצולל באבדן האני של כל אחד, של הפרט ושל הכלל.

באים מתנכים מלומדים, מסתכלים בחיצוניות, מסיחים דעה גם הם מן האני, ומוסישים חבן על המדורה, משקים את הצמאים בחומץ, מפסמים את המוחות ואת הלבבות בכל כה שהוא חוץ מהם, והאני ה' י' ו' ש' כ' ח, וכיון שאין אני, איז הוא, וקל וחומר שאין את ה'.

רוח אפינו משיח ד', זהו גבורתו הדר גדלו, איננו מבחין לנו, רוח אפינו הוא, את ד' אלהינו ודוד מלכנו נבקש, אל ד' ואל טובו נפחד, את האני שלנו נבקש, את עצמנו נבקש ונמצא, הסר כל אלהי נכר, הסר כל זר ומכור, וידעתם כי אני ה' אלהיכם, המוציא אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים, אני ה'.

אליהו הנביא חל קדש

44

כשנעמי החינוך - ההודים והסורים, הטפחות והסביבה של הילד - סוחטמים ומכוננים לשכלול כישורו הטבעי הזה של הילד ופיתוחו בדרכי החיים השונים, אז החינוך הוא מוצלח וטוב ובהפך, כישורו הטבעי של הילד נעזב אם לא יפוח ולא ישוכלל. כשנעמי החינוך מכריחים וכופים אותו לצד אחד, הסוד לו לפי טבעו, הרי הוא נעשה נבד לא יצלח (א)

אליהו הנביא חל קדש

42

מסרת החינוך היא להכשיר את האדם לצורתו המתוקנת, שהנקודה המרכזית שבה היא לעשותו טוב וישר. מאז אשר החל אברהם אבינו לקרא בשם ד', היתה לנו לנחלה, כי כל מה שתהיה מושרשת בלבו של אדם יותר הקריאה בשם ד', כן יגדל טובו וישרו, ויהיה יורד מאושר לעצמו ולחברה כולה.

אליהו הנביא חל קדש